



Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of the Faculty of Education
Yıl/Year: 2022 ♦ Cilt/Volume: 6 ♦ Sayı/Issue: 9, s. 38-53

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SİBER ZORBALIK AÇISINDAN İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Özge CANOĞULLARI

Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, canogullari.ozge@gmail.com

Orcid: 0000-0003-2867-7948

Dr. Öğr. Üyesi Yasin YILMAZ

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ysnylmzpd@gmail.com

Orcid: 0000-0002-1081-7976

Prof. Dr. Fulya CENKSEVEN ÖNDER

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fulyac@cu.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9748-626X

Özet

Çalışmada üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sosyal medya kullanım puanlarının siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık yapma açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumlarına göre sosyal medya kullanım amaçlarını da incelenmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılarak Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (n=193) ve Çukurova Üniversitesi (n=109) Eğitim Fakültelerinde farklı bölümlerde öğrenim gören 302 öğrenciye ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, İnternet Bağımlılık Ölçeği, Sosyal Medya Kullanım Ölçeği ve Siber Zorbalık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma değişkenine ait puanların sosyal medya kullanım amaçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney U testi aracılığıyla incelenmiştir. Öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık davranışı gösterip göstermemeye göre internet bağımlılığı ve sosyal medya kullanım amacı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda siber zorbalığa maruz kalıp kalmamaya göre sosyal medya kullanımı, siber zorbalık yapma-yapmamaya göre ise internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Aynı zamanda sosyal medyayı "içerik paylaşma" amacıyla kullanan öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanlarının anlamlı olduğu, sosyal medya kullanım amaçlarıyla siber zorbalık davranışı gösterme arasında ise anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Medya Kullanımı, Siber Zorbalık

INVESTIGATION OF INTERNET ADDICTION AND SOCIAL MEDIA USE IN TERMS OF CYBER BULLYING IN UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

In the study, it was aimed to examine the internet addiction and social media usage scores of university students in terms of exposure to cyberbullying and cyberbullying. In addition, students' social media usage purposes were examined according to their cyberbullying and exposure to cyberbullying. Using the easily accessible sampling method, 302 students studying in different departments at Hatay Mustafa Kemal University and Çukurova University' Education Faculties were reached. Personal Information Form, Internet Addiction Scale, Social Media Usage Scale and Cyber Bullying Scale were used as data collection tools. In the analysis of the data, the MannWhitney U test was used to examine whether the scores of the variables of cyberbullying and being exposed to cyberbullying showed a significant difference according to the purposes of using social media. The t-test was used to determine whether the students' internet addiction and social media usage purpose scores differ according to whether they are exposed to cyberbullying or not. As a result of the analysis, it was determined that social media usage scores differed significantly according to whether or not they were exposed to cyberbullying, and internet addiction scores differed significantly according to whether they were cyberbullying or not. At the same time, it was found that the students who use social media for the purpose of "sharing content" have significant scores of being exposed to cyberbullying, but there is no significant difference between the purposes of using social media and showing cyberbullying behavior.

Keywords: Internet Addiction, Social Media Use, Cyberbullying

Giriş

Günümüz yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan, birçok konuda kolaylık sağlayan ve küçükten büyüğe yaygın olarak kullanılan internetin özellikle ergen ve gençler tarafından yoğun bir şekilde kullanıldığı dikkati çekmektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşmasının olumlu tarafları olmakla birlikte internet bağımlılığı gibi bazı olumsuz durumların da ortaya çıkışını hızlandırabileceği söylenebilir. İnternet bağımlılığı, davranışsal bağımlılıklar arasında yer alan, bilinçsiz internet kullanımının yol açtığı kişisel ve sosyal problemlere eşlik eden bir durumdur (Holden, 2001). İnternet bağımlılığı ilk olarak Young (1996) tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Young kumar bağımlılığı tanı ölçütlerini uyarlayarak internet bağımlılığını “sarhoş edici madde içermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu” olarak tanımlamıştır. Young (1996)’ın ardından birçok araştırmacı internet bağımlılığı kavramı üzerinde çalışarak yeni tanımlar ve tanı kriterleri belirlemişlerdir. Her kuramcı kendine göre kriterler belirlese de genel olarak, internet ile ilgili yoğun zihinsel meşguliyet olması (internet olmasa bile internetle ilgili düşünme), internet kullanımına ilişkin tolerans geliştirilerek internetin sürekli artan bir şekilde kullanımı, interneti bırakmaya yönelik çabaların başarısızlıkla sonuçlanması, internetin başa çıkılması zor duygulardan kaçmak için bir araç olarak görülmesi, internet kullanımı sebebiyle kişinin psikolojik, sosyal ve akademik anlamda güçlüklerle karşılaşması durumlarının internet bağımlılığı olarak tanımlandığı görülmektedir (Aboujaoude, 2010; Caplan, 2002; Davis, 2001; Greenfield, 1999; Griffiths, 2000; Korkeila, Kaarlas, Jaaskelainen, Vahlberg ve Taiminen, 2010; Lee ve Shin, 2004; Petersen, Weymann, Schelb, Thiel ve Thomasius, 2009; Widyanto ve Griffiths, 2007; Young, 1998).

İnternet bağımlılığının tanınması konusunda çalışıldığı gibi yaygın kullanımı ve hangi yaş gruplarında risk faktörü oluşturduğu konusunda da yurtdışında ve Türkiye’de çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar internet bağımlılığının her geçen gün arttığını ve özellikle ergenler ile genç yetişkinler yani üniversite öğrencileri arasında riskli kullanım yarattığını ortaya koymaktadır (Bağatarhan ve Siyez, 2017; Bozkurt, Şahin ve Zoroğlu, 2016; Griffiths, 2015; Kim, Ryu, Chon, Yeun, Choi ve Nam, 2006; Hall ve Parsons, 2001). Türkiye İstatistik Kurumu (2021) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’na göre de Türkiye’de internet kullanım oranı her geçen yıl artmaktadır. İnternet kullanımı 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82,6 olmuştur. Bu oranın, bir önceki yıl %79 olduğu görülmektedir. İnternet üzerinden bilgiye daha kolay ulaşma, sosyal olarak etkileşim kurabilme ve fikir alıp verebilme, haberleşme açısından kolaylık sağlama gibi sebeplerle özellikle ergenler ve genç yetişkinler tarafından internetin yaygın bir şekilde kullanıldığı belirtilmektedir (Bozkurt, Şahin ve Zoroğlu, 2016). Üniversite öğrencileri açısından akademik ve sosyal kaygıdan uzaklaşmalarına yardımcı olan internet, kişinin kendi başına vakit harcama konusunda denetimsiz olması, kişiye erişim konusunda sınırsız özgürlük tanınması gibi sebeplerle daha fazla tercih edilebilir (Ateş ve Sağar, 2021; Kim vd, 2006; Young, 1999).

Son yıllarda genç yetişkinler arasında internet kullanımının artmasıyla birlikte sosyal medya kullanımının da artış gösterdiği dikkat çekmektedir (Lei ve Yang, 2007). İletişim teknolojileri içerisinde yer alan sosyal medya, internet kullanıcıları arasında hızlı bir şekilde yayılan, kullanıcıların fotoğraf paylaşma, video yükleme ve paylaşma, haber takip etme, başka insanlarla etkileşimde bulunma, bilgi paylaşma gibi amaçlarla tercih ettikleri uygulamalardır (Kang ve Schuett, 2013; Mangold ve Faulds, 2009). Çevrimiçi iletişimde kendini yüz yüze iletişime göre daha rahat hisseden üniversite gençliği, bilgiye daha kısa yoldan ulaşmak ve kendilerini tanıyıp kimlik oluşturmak amaçlı sosyal medya uygulamalarını daha fazla kullanmaktadırlar (Karaca, 2007). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin günün stresini atabilmek, boş zamanı değerlendirebilmek, sosyalleşme amacıyla insanlarla iletişim kurmak gibi amaçlarla Facebook’u tercih ettikleri görülmüştür (Haase ve Young, 2010). Armağan (2013)’in gençler üzerinde yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin %96,8’inin sosyal medya kullandıkları ve fotoğraf ya da video paylaşmak, fikirlerini paylaşıp tartışmak, ödev araştırması yapmak, yeni bilgiler edinmek, arkadaşlarıyla iletişim kurmak gibi amaçlarla bu uygulamaları tercih ettikleri

görülmüştür. Benzer bir çalışma Pempek, Yermolayeva ve Calvert (2009) tarafından yapılmış ve üniversite öğrencilerinin yeni arkadaşlar edinme, iletişim kurma ve bilgi edinme amacıyla sosyal medyayı kullandıkları belirtilmiştir.

Sosyal medyanın yaygınlaşması, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, gençlere bazı fırsatlar sunsa da beraberinde bazı riskleri de getirmiştir. Bu risklerden en önemlisi, öğrenciler tarafından amacı dışında birbirlerine zarar vermek amacıyla ortaya çıkan siber zorbalık olaylarıdır (Baştürk Akca, Sayımer ve Ergül, 2015). Siber veya elektronik zorbalık genel olarak cep telefonları, tablet veya internet gibi elektronik araçlar aracılığıyla gerçekleştirilen zorbalık olarak tanımlanmaktadır. Bir eylemin siber zorbalık olarak değerlendirilebilmesi için kişinin bilerek karşındakine zarar verme amacı taşıması, süreklilik göstermesi, zorbalığı yapan ile zorbalığa maruz kalan arasında fiziksel ve psikolojik yönden güç eşitsizliğinin olması gerekmektedir (Hinduja ve Patchin, 2014). Siber zorbalık geleneksel zorbalığa benzer şekilde doğrudan ve dolaylı zorbalık olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Siber zorbalık doğrudan yapıldığı zaman kişinin malına/eşyasına yönelik (ör. kasıtlı olarak virüs bulaşmış bir dosya); sözlü olarak (ör. interneti veya cep telefonunu hakaret veya tehdit amacıyla kullanmak); sözel olmayan yolla (ör. tehdit edici veya müstehcen resimler veya çizimler göndermek) ya da sosyal (ör. çevrimiçi bir gruptan birini dışlama) olarak yapılmaktadır. Siber zorbalık dolaylı olarak ise mail yoluyla paylaşılan bilgilerin "dışarıya çıkarılması" (yani maildeki bilgilerin başkalarıyla paylaşılması), maskeleyme (ör. başka biriymiş gibi davranarak birini aldatmak), cep telefonu, e-posta veya sohbet yoluyla dedikodu yaymak ya da birini karalayan internet sitelerinde oylamaya katılmak şeklinde kendini gösterebilir (Vandebosch ve Van Cleemput, 2010). Siber zorbalık konusunda çalışan araştırmacılar tarafından oluşturulan genel tablo, siber zorbalığın çok sık görüldüğü, zaman içinde çarpıcı biçimde arttığı ve buna ek olarak bu yeni zorbalık biçiminin "geleneksel" zorbalığa karışan kurbanlara ve zorbalara ek olarak birçok yeni kurban ve zorba yarattığıdır. Siber zorbalığa maruz kalan kişilerin (kurban) tanıdıkları veya tanımadıkları kişilerden üzücü mailler ya da mesajlar aldıkları, sohbet ortamında kendileriyle dalga geçildiği, sanal ortamda kendilerinin veya başkasının görmesini istemediği haberler, resimler, içerikler vs. paylaşılması gibi durumlara maruz kaldıkları belirtilmektedir. Ayrıca, siber zorbalığın genç yetişkinler için fark edilmesi ve bunlara karşı koyulmasının çok zor olduğu, öğrencilerde güçsüzlük hissi yarattığı da sıklıkla ifade edilmektedir (Olweus, 2012; Patchin ve Hinduja, 2010).

Siber zorbalık yapan kişilerin kimliğini gizleyebilmesi, zorbalığa maruz kalan ile arasında güç dengesizliğinin olması, sanal alanın yeterince denetlenmemesi, kısa sürede çok sayıda kişiye ulaşılabilmesi ve siber zorbalık içeren materyalin saklanabilmesi gibi faktörler siber zorbalık davranışını artırmakta ve siber zorbalığa maruz kalan birçok gence zarar vermektedir (Eroğlu, 2014). Siber zorbalığa maruz kalan gençler üzerinde yapılan çalışmalar gençlerin, sosyal ve aile ilişkilerinin bozulduğunu, kendilerini yalnız ve çaresiz hissettiklerini, öz güvenlerini kaybettiklerini, benlik saygılarının düştüğünü, sinirli ve üzgün hissettiklerini, okul başarısında düşüş yaşandığını, devamsızlık sorunlarının görüldüğünü ve sosyal yönden daha kaygılı hissettiklerini ortaya koymaktadır (Beran ve Li, 2007; Dempsey, Sulkowski, Nichols ve Storch, 2009; Fredstrom, Adams ve Gilman, 2011; Wigderson ve Lynch, 2013). Ybarra ve Mitchell (2004) siber zorbalının ve siber zorbalığa maruz kalanların internet kullanımı konusunda kendilerini yeterli bulduklarını ve günde en az üç saat internet kullandıklarını belirtmiştir. Siber zorbalık yapan ya da zorbalığa maruz kalan kişilerin alkol, sigara tüketmeye daha eğilimli oldukları ve problemleri davranışlar (kasıtlı olarak başkasına fiziksel zarar verme, özel mülke saldırma, hırsızlık, emniyet güçleri ile çatışma) gösterme durumlarının daha fazla oldukları da araştırma sonuçlarından biridir. Wolak, Mitchell ve Finkelhor (2007) siber zorbalığa maruz kalanların aileleriyle ve sosyal çevreleri ile anlaşmazlık yaşadıklarını, yüz yüze girdikleri etkileşimlerde zorbalık mağduru olduklarını ve çevrelerine karşı saldırgan bir tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca yaptıkları araştırma sonucunda siber zorbalığa maruz kalanların yaşadıkları stresin, siber zorbanın yaşınının 18'den büyük olması,

kendisine uzun süre zorbalık yapması ve kendisinden istemediği halde fotoğraf paylaşmasını istemesi durumunda daha yoğun şekilde arttığı ortaya koyulmuştur.

Görüldüğü üzere genç yetişkinler arasında hızla yayılan internet kullanımının bağımlılık sorununa sebebiyet verebileceği ve internet kaynaklarından en çok sosyal medya kullanımının artmasıyla birlikte ortaya çıkan siber zorbalık durumunun gençlere zarar vermesi bu üç değişken arasındaki ilişkiyi inceleme amacını doğurmuştur. Araştırmanın amacı öğrencilerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumlarına göre sosyal medya kullanım amaçlarını incelemektir. Aynı zamanda öğrencilerin internet bağımlılığı ile sosyal medya kullanım puanlarını siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık yapma değişkenleri açısından incelemek de amaçlanmaktadır.

Yöntem

Çalışma kapsamında öncelikle üniversite öğrencilerinin internet kullanım amaçları hakkında bulgular sunulmuş; daha sonra İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeği alt ölçeklerinden aldıkları puanlar siber zorbalığa maruz kalma ve siber zorbalık yapma değişkenleri açısından incelenmiştir. Yapılan çalışma ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır.

Katılımcılar

Çalışmada araştırma grubu oluşturulurken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (n=193) ve Çukurova Üniversitesi (n=109) Eğitim Fakültelerinde farklı bölümlerde öğrenim gören 302 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin yaşları 18 ile 27 arasında değişmekte olup (\bar{x} =21.80) öğrencilerin 224'ü (%74.2) kız ve 78'i (%25.8) erkektir. Öğrencilerin 75'i (%24.8) 1. sınıfta, 49'u (%16.2) 2. sınıfta, 60'ı (%19.9) 3. sınıfta ve 118'i (%39.1) 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin günlük internet kullanma sıklığı şu şekildedir; 9 öğrenci 1 saatten az (%3), 33 öğrenci 1-2 saat arası (%10.9), 90 öğrenci 2-4 saat arası (%29.8), 91 öğrenci 4-6 saat arası (% 30.1) ve 79 öğrenci 6 saat ve üstü (26.2%). Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin internet kullanım amaçları incelendiğinde; 229'unun iletişim başlatma ve sürdürme (%75.8), 256'sının gündemi takip etme (%84.8), 28'inin yeni insanlarla tanışma (% 9.3), 188'inin boş zamanlarını değerlendirme (% 62.3), 81'inin oyun oynama (% 26.8), 221'inin müzik dinleme (% 73.2), 123'ünün eğlence (%40.7), 137'sinin fikir alışverişi (%45.4), 111'inin içerik paylaşma (%36.8) ve 268'inin bilgiye erişme ya da araştırma yapma (%88.7) şeklinde ifade ettikleri belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma kapsamında hazırlanan form, dokuz sorudan oluşmakta olup, katılımcıların kişisel bilgileri ve internetle ilgili alışkanlıklarını öğrenmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu formda öğrencilere cinsiyetleri, yaşları, üniversiteleri, sınıf düzeyleri, kendilerine ait akıllı telefon, tablet, dizüstü bilgisayar vb. olup olmadığı, günlük internet kullanım sıklığı ve internet kullanım amaçları sorulmuştur.

Siber Zorbalık Ölçeği: Bireylerin sanal ortamlarda siber zorbalık, siber mağduriyet ve tanık olma durumlarını ölçmek amacıyla Garaigordobil (2017) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin tüm alt ölçeklerinde dördümlük likert tipinde 15 madde bulunmaktadır. Ölçeğin alt ölçeklerinden alınan puanlar yükseldikçe o alt ölçeğin ölçtüğü özelliğin de yükseldiği anlamı taşımaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı siber zorbalık için .91, siber mağduriyet için .82, ve tanık olma için .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Çapan, Bakioğlu ve Kirteke (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısı orijinal ölçeğin üç faktörlü yapısına büyük ölçüde benzemektedir. Bu bağlamda ölçeğin Türkçe versiyonu her biri 14 maddeden ve üç alt boyuttan

oluşan 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçek toplam varyansının yaklaşık %48'i açıklanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için ölçek zorbalık, mağduriyet ve tanık olma alt ölçekleri iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .90, .88 ve .87 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında kullanılan alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları siber zorbalık için .94, siber mağduriyet için .85 olarak hesaplanmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Hahn ve Jerusalem (2001) tarafından internet bağımlılığı düzeyini ölçme amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlaması Şahin ve Korkmaz (2011) tarafından yapılmıştır. Orjinal formu 20 maddeden oluşmakta olan ölçeğin Türkçe formu 5'li Likert tipinde 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek olan en yüksek puan 95, en düşük puan ise 19'dur. Ölçeğin puanlarının yüksekliği bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir Türkçe formunun faktör analizi sonucunda kontrol kaybı, daha fazla online olma isteği ve sosyal ilişkilerde olumsuzluk şeklinde üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörlerin iç tutarlılık katsayıları kontrol kaybı için .90, daha fazla online olma isteği için .89, sosyal ilişkilerde olumsuzluk için .93 ve toplam puan için .86 olarak rapor edilmiştir. Bu çalışma kapsamında iç tutarlılık katsayıları kontrol kaybı için .88, daha fazla online olma isteği için .91, sosyal ilişkilerde olumsuzluk için .87 ve toplam puan için .93 olarak hesaplanmıştır.

Sosyal Medya Kullanımı Ölçeği: Deniz ve Tutgun-Ünal (2019) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 5'li likert tipinde olan 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte her biri dört maddeden oluşan süreklilik ve yetkinlik adlı iki alt ölçek bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları süreklilik alt ölçeği için .72, yetkinlik alt ölçeği için .73 ve toplam puan için .82 olarak rapor edilmiştir. Bu çalışma için iç tutarlılık katsayıları ise süreklilik alt ölçeği için .78, yetkinlik alt ölçeği için .82 ve toplam puan için .87 olarak bulunmuştur.

İşlem: Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi ve Adana Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma için Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan Etik Kurul Onayı (20.01.2021 tarih ve 5894 sayılı yazısı) alınarak çalışma yürütülmüştür. İlk olarak öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmıştır ve kullanılan ölçekler ile ilgili bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analize hazırlanması noktasında çalışma kapsamında ulaşılan 391 öğrenciye ait veriler incelenmiş; kayıp ve uç değerlerin bulunduğu 89 veri örneklemden çıkarılarak 302 veri ile çalışma yürütülmüştür. Verilerin analizde öncelikle siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma değişkenine ait puanların sosyal medya kullanım amaçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney U testi aracılığıyla incelenmiştir. Daha sonra siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma ölçeklerine ilişkin puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları dikkate alınarak kategorik hale getirildikten sonra öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Sosyal Medya Kullanım Ölçeği'nden aldıkları puanların siber zorbalığa maruz kalma kalma ve siber zorbalık davranışı gösterip göstermemeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Veriler SPSS 22 programında çözümlenmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle siber zorbalığa maruz kalma değişkenine ait puanların sosyal medya kullanım amaçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney U testi kullanılarak incelenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanlarının sosyal medya kullanım amaçlarına ait Mann Whitney U testi Sonuçları

Sosyal medya kullanım amacı		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p
İletişim başlatma	Evet	229	149.66	34271.00	-.675	7936	.500
	Hayır	73	157.29	11482.00			
Gündemi takip etme	Evet	256	150.90	38631.00	-.291	5735	.771
	Hayır	46	154.83	7122.00			
Yeni insanlarla tanışma	Evet	28	144.05	4033.50	-.492	3627	.623
	Hayır	274	152.26	41719.50			
Boş zaman değerlendirme	Evet	188	153.29	28819.00	-.476	10379	.634
	Hayır	114	14.54	16934.00			
Oyun oynama	Evet	81	151.52	12273	-.002	8949	.998
	Hayır	221	151.49	33480			
Müzik dinleme	Evet	221	155.32	34325	-1.303	8107	.193
	Hayır	81	141.09	11428			
Eğlence	Evet	123	161.45	19858.50	-1.705	9784.5	.088
	Hayır	179	144.66	25894.50			
Fikir alışverişi	Evet	137	142.23	19485	-1.746	10032	.081
	Hayır	165	159.20	26268			
İçerik paylaşma	Evet	111	165.52	18372.50	-2.208	9044.5	.027
	Hayır	191	143.35	27380.50			
Bilgi alışverişi/ araştırma yapma	Evet	268	149.54	40077.5	-1.135	4031.5	.256
	Hayır	34	166.93	5675.5			

Tablo 1’de görüldüğü gibi, sosyal medyayı “içerik paylaşma” amacıyla kullanan öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık belirlenmiştir (U=9044.500, p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında sosyal medyayı içerik paylaşmak için kullanan bireylerin siber zorbalığa maruz kalma puan ortalamalarının kullanmayan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun dışında kalan diğer kullanım amaçlarına “iletişim başlatma” (u=7936, p>.05), “gündemi takip etme” (u=5735, p>.05), “yeni insanlarla tanışma” (u=3627, p>.05), “boş zaman değerlendirme” (u=10379, p>.05), “oyun oynama” (u=8949, p>.05), “müzik dinleme” (u=8107, p>.05), “eğlence” (u=9784.500, p>.05), “fikir alış verişi” (u=10032, p>.05) ve “bilgi alışverişi/ araştırma yapma” (u=4031.500, p>.05) göre ise siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmemektedir.

Araştırmada siber zorbalık yapma değişkenine ait puanların sosyal medya kullanım amaçlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Mann Whitney U testi kullanılarak incelenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Öğrencilerin siber zorbalık yapma puanlarının sosyal medya kullanım amaçlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Sosyal medya kullanım amacı		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	U	p
İletişim başlatma	Evet	229	152.04	34817.5	-.324	8234.5	.746
	Hayır	73	149.80	10935.5			
Gündemi takip etme	Evet	256	150.44	38511.5	-.849	5615.5	.396
	Hayır	46	157.42	7241.5			
Yeni insanlarla tanışma	Evet	28	163.54	4579	-1.300	3499	.194
	Hayır	274	150.27	41174			
Boş zaman değerlendirme	Evet	188	154.78	29099	-1.424	10099	.154
	Hayır	114	146.09	16654			
Oyun oynama	Evet	81	153.90	12466	-.491	8756	.623
	Hayır	221	150.62	33287			
Müzik dinleme	Evet	221	150.52	33264.5	-.584	8733.5	.584
	Hayır	81	154.18	12488.5			
Eğlence	Evet	123	157.34	19353	-1.636	10290	.102
	Hayır	179	147.49	26400			
Fikir alışverişi	Evet	137	156.73	21471.5	-1.609	10586.5	.108
	Hayır	165	147.16	24281.5			
İçerik paylaşma	Evet	111	157.62	17495.5	-1.576	9921.5	.115
	Hayır	191	147.95	28257.5			
Bilgi alışverişi/ araştırma yapma	Evet	268	151.22	40526	-.269	4480	.788
	Hayır	34	153.74	5227			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, sosyal medyayı “iletişim başlatma” (U =8234.5, $p>.05$), “gündemi takip etme” (U =5615.5, $p>.05$), “yeni insanlarla tanışma” (U =3499, $p>.05$), “boş zaman değerlendirme” (U =10099, $p>.05$), “oyun oynama” (U =8756, $p>.05$), “müzik dinleme” (U =8733.5, $p>.05$), “eğlence” (U =10290, $p>.05$), “fikir alış verişi” (U=10586.5, $p>.05$), “içerik paylaşma” (U =9921.5, $p>.05$) ve “bilgi alışverişi/araştırma yapma” (U =4480, $p>.05$) amacıyla kullanan öğrencilerin siber zorbalık yapma durumları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmemektedir.

Araştırma kapsamında ayrıca sosyal medya kullanım ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği ait puanlar siber zorbalığa uğrama ve uğramama durumları açısından t testi kullanılarak incelenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma ve kalmama durumlarına göre sosyal medya kullanımı ve internet bağımlılığı puanlarının t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Sosyal medya	SZ maruz kalmama	170	21.39	7.76	300	-2.324	.021

kullanımı	SZ maruz kalma	132	23.41	7.14			
İnternet bağımlılığı	SZ maruz kalmama	170	40.45	14.21	300	-.906	.366
	SZ maruz kalma	132	41.99	15.19			

*SZ Siber Zorbalık

Tablo 3 incelendiğinde; öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma-kalmama durumlarına göre internet bağımlılığı [t(300)=-.906, p>.05] puanları anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin sosyal medya kullanımı [t(300)=-2.324, p<.05] puanları siber zorbalığa maruz kalma-kalmama durumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermektedir. Siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin sosyal medya kullanım ortalamaları (\bar{x} = 23.41) siber zorbalığa maruz kalmayan öğrencilere (\bar{x} = 21.39) göre daha yüksektir.

Araştırma kapsamında öğrencilerin siber zorbalık yapma ve yapmama durumları açısından sosyal medya kullanımı ve internet bağımlılığı puanları bağımsız gruplar t testi kullanılarak incelenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4

Öğrencilerin sosyal medya kullanımı ve internet bağımlılığı puanlarının siber zorbalık yapma ve yapmama durumlarına göre t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Sosyal medya kullanımı	SZ yapmayan	262	22.06	7.64	300	-1.302	.194
	SZ yapan	40	23.73	6.90			
İnternet bağımlılığı	SZ yapmayan	262	40.26	14.46	300	-2.646	.009
	SZ yapan	40	46.78	14.74			

*SZ Siber Zorbalık

Tablo 4 incelendiğinde; öğrencilerin siber zorbalık yapma-yapmama durumlarına göre sosyal medya kullanımı [t(300)=-1.302, p>.05] puanları anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin internet bağımlılığı [t(300)=-.118, p<.01] puanları siber zorbalık yapma-yapmama durumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermektedir. Siber zorbalık yapan öğrencilerin internet bağımlılığı (\bar{x} = 46.78) puan ortalamaları siber zorbalık yapmayan öğrencilere (\bar{x} = 40.26) göre daha yüksektir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularından ilki sosyal medyayı “içerik paylaşma” amacıyla kullanan öğrencilerin siber zorbalığa maruz kalma puanlarının anlamlı olduğudur. Sosyal medyayı “iletişim başlatma”, “gündemi takip etme”, “yeni insanlarla tanışma”, “boş zaman değerlendirme”, “oyun oynama”, “müzik dinleme”, “eğlence”, “fikir alışverişi” ve bilgi alışverişi/ araştırma yapma” amacına göre kullanma ile siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Literatür incelendiğinde sosyal medya kullanım amacı ile siber zorbalığa maruz kalma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmadığı görülmektedir. Bu konuya benzer bir çalışma olarak Semerci (2017) siber zorbalığa maruz kalma durumuyla internet kullanım amacı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve çalışma sonucunda anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Araştırma bulgusu, bu sonuçlarla tutarlılık göstermemektedir. Sosyal medyada içerik paylaşan kişilerin daha çok siber zorbalığa maruz kalma sebebi sosyal medyayı kullanan çok farklı görüşte insanların

olması ve kendisine ters düşen bir düşünce veya içerik paylaşımı olduğunda buna tepki göstermeleri olabilir. Sosyal medyada paylaşılan gönderi ve hikâyelerdeki fotoğraflar veya videolar da başkaları tarafından kullanılarak izinsiz paylaşılıyor olabilir. Aynı zamanda bu fotoğraf ve videolar herkese açık olarak paylaşılmışsa kişiye uygunsuz mesajlar göndererek tehdit edenler veya yorumlar yazarak kişiye siber zorbalık yapanlar olabilir.

İkinci araştırma bulgusu, sosyal medya kullanım amaçları ile siber zorbalık yapma arasında anlamlı farklılık olmadığıdır. Buna göre sosyal medya kullanım amacı siber zorbalık yapma değişkenine göre fark yaratmamaktadır. Literatür incelendiğinde, sosyal medya kullanım amacı ile siber zorbalık yapma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmadığı görülmektedir. Fakat benzer çalışmalar olarak öğrencilerin siber zorbalık yapma nedenleri incelenmiş ve sosyal medyada gençlerin kendisine kötü davranan kişilere karşı intikam alarak veya eğlenmek amaçlı zorbalık yaptıkları görülmüştür (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Metli ve Şirin, 2019; Yaman ve Peker, 2012). Dilmaç'ın (2009) yaptığı çalışmada ise gençlerin sosyal medyada saldırgan tutum sergileme sebebinin gerçek hayatta bulamadıkları sevgiyi ve ilgiyi siber zorbalık yaparak elde etmeye çalıştıkları belirtilmiştir. Dinç'in (2020) çalışmasında ise arkadaşlık ilişkilerinin bozulması, kız-erkek arkadaş ayrılığı sonucu ya da maruz kalınan siber zorbalık sonrası intikam alma duygusu gibi sebeplerle siber zorbalık yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, bu sonuçlarla tutarsızlık göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, sosyal medyanın daha çok intikam alma amacıyla kullanılması ve bu durumun siber zorbalığa sebebiyet vermesi söz konusudur. Bu çalışmada ise sosyal medya kullanım amaçları daha farklı kategorik değişkenler açısından incelenmiştir. Bu sebeple anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Araştırma bulgularından diğeri siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin sosyal medya kullanım ortalamalarının siber zorbalığa maruz kalmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğudur. Bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada sosyal medya kullanan öğrencilerin %24'ünün siber zorbalığa karıştığı bulunmuştur. Öğrencilerin %9,5'inin yalnızca siber mağdur, %7'sinin yalnızca siber zorba ve %7,5'inin hem siber zorba hem de siber mağdur olduğu tespit edilmiştir (Baştürk Akca, Sayımer ve Ergül, 2015). Sosyal medya kullanımı ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada ise öğrencilerin siber zorbalığa en çok sosyal medya platformlarında maruz kaldıkları bulunmuştur. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlar, öğrencilerin sosyal medya kullanırken çoğunlukla istemedikleri ve onları rahatsız eden durumlarla (özel görüntüleri ele geçirme, cinsel içerikli hakaret ve aşağılama ve iftira gibi) karşılaşmaları sonucu siber mağduriyet yaşadıklarıdır (Dinç, 2020). Abaido (2020) ise siber zorbalığa maruz kalan gençlerin sosyal medya ortamlarında rahatsız edici yorumlar, nefret içerikli söylemler, utanç verici fotoğraflar ve/veya videolar yayınlanması, dedikodu ve söylenti, alay etmek için emoji kullanılması gibi durumlarla karşı karşıya geldiklerini belirtmiştir. Bireylerin sosyal medya kullanım yoğunluğu ile siber zorba/mağdur olma durumlarını inceleyen başka bir araştırmada sosyal medya sitelerini daha fazla kullanan bireylerin, daha az kullananlara göre daha fazla siber zorba ve siber mağdur oldukları belirlenmiştir (Tuncer ve Dikmen, 2016). Mesch (2009), sosyal paylaşım sitelerinde aktif bir profile sahip olan ve sohbet odalarına katılan ancak çevrimiçi oyun oynamayan gençlerin siber zorbalığa uğrama riskinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Whittaker ve Kowalski (2015) de genç yetişkinlerle yaptıkları çalışmada sosyal medyanın siber zorbalık mağduriyeti için en yaygın kullanılan yerler olduğunu belirtmişlerdir. López-Vizcaíno, Nóvoa, Carneiro ve Cacheda (2021) ise çocuklarda ve gençlerde telefonların ve sosyal medyanın daha fazla kullanılmasına bağlı olarak siber zorbalığın arttığını ve gençlerin daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Araştırma bulguları, bu sonuçları destekler niteliktedir. Gençler sosyal medya uygulamalarını kullanırken takipçi kaybetmemek için ya da sosyal medya dışında kendilerini güvende hissetmedikleri için daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları söylenebilir.

Araştırma bulgularından bir diğeri ise siber zorbalığa maruz kalma-kalmama durumuna göre internet bağımlılık puanlarına anlamlı farklılık olmadığı; siber zorbalık yapma durumuna göre anlamlı fark olduğudur. Siber zorbalık yapan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının siber zorbalık yapmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Vandebosch ve Van Cleemput (2010)'un çalışmasında internet veya cep telefonu üzerinden zorbalığa uğrayan gençlerin internete daha fazla bağımlı oldukları, kendilerini daha az popüler hissettikleri, internetle ilgili daha fazla risk aldıkları, internet ve cep telefonu zorbalığına daha sık seyirci ve fail oldukları bulunmuştur. Yapılan araştırmalar incelendiğinde siber zorbalık ile problemlerli internet kullanımı veya internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir (Altundağ, 2016; Demir ve Seferoğlu, 2016; Eroğlu ve Güler, 2015; Li, 2007; Türkoğlu, 2013; Ünver ve Koç, 2017). Jung, Leventhal, Kim, Park, Lee, Lee, Park, Yang, Chung, Chung ve Park (2014) da gençler üzerinde yaptıkları çalışmada siber zorbalık davranışlarının problemlerli internet kullanımı ve çeşitli psikopatolojik belirtilerle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Topçu, Erdur-Baker, Çapa-Aydın (2008) ise yaptıkları çalışmada bilişim teknolojilerini daha fazla kullanan öğrencilerin daha çok siber zorbalık yaptıklarını bulmuşlardır. Araştırma bulguları, bu sonuçları destekler niteliktedir. Hinduja ve Patchin'in (2008) yaptıkları çalışmada ise siber zorbalık yapanlardan ziyade siber zorbalığa maruz kalanların daha fazla internet kullandığı ortaya çıkmıştır. Ybarra ve Kimberly (2004) ise siber zorbalığa maruz kalanlarda en önemli yordayıcı değişkenin yoğun internet kullanımı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla tutarsızlık göstermektedir. İnternet bağımlısı olan gençler internette risk alma ve zorbalık yapma konusunda kendilerini daha rahat hissediyor olabilirler. Aynı zamanda siber zorbalık yapan gençler interneti daha sık kullandıkları için internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda siber zorbalık yapma-yapmama durumlarına göre sosyal medya kullanımı puanları anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu konuyla ilgili çalışan Yao, Chelms ve Zois (2019) ise sosyal medya ortamlarında siber zorbalığın daha yoğun bir şekilde yapıldığını belirtmişlerdir. Tuncer ve Dikmen (2016) de sosyal medyayı fazla kullanan kişilerde siber zorba olma durumunun daha fazla olduğunu bulmuşlardır. Araştırma bulguları, çalışma sonucunu desteklememektedir. Çalışma sonuçları arasındaki tutarsızlıklar örneklem seçiminden, farklı toplumlardan, araştırma zamanının farklılığından kaynaklı olabilir.

Öneriler

Siber zorbalığın daha çok internet uygulamaları üzerinden yapıldığı göz önüne alınarak genç yetişkinlere bilinçli internet kullanımı konusunda eğitimler vermek faydalı olabilir. Sosyal medya kullanan gençlerin siber zorbalığa maruz kaldığı göz önüne alındığında sosyal medya kullanımı ve siber zorbalık ile ilgili psikoeğitim çalışmaları yapılabilir. Siber zorbalığın genellikle gerçek dünyadaki zorbalığın bir uzantısı olduğunu ve zorba-kurbanlar gibi bazı gençlerin özellikle risk altında olduğunu görülmektedir. Yasal anlamda düzenlemelerin ve yaptırımların siber zorbalık üzerinde bir etkisi olacağı düşünülse de siber zorbalığın sonuçlarına ilişkin farkındalığı geliştirmek için bireylerin içinde bulunduğu yaş dönemi, akran grupları ve sosyal gelişim düzeylerine göre bütünsel çalışmaların yapılması önerilebilir. Bu çalışmada sosyal medya kullanım amaçlarıyla siber zorbalık ilişkisi incelenmiş ve bu alanda yapılan çalışmalara rastlanmadığı görülmüştür. Bu sebeple sosyal medya kullanım amacı ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi inceleyen yeni araştırmalar yapılabilir. Çalışmada genç yetişkinler yani üniversite öğrencileri üzerinde çalışılmıştır. Yeni yapılacak çalışmalarda ergenler ve çocuklar üzerinde siber zorbalık, sosyal medya kullanımı ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelenebilir. Araştırma, nicel yöntemlerle sınırlıdır fakat daha sonraki çalışmalarda siber zorbalığa maruz kalan ve siber zorbalık yapan kişilerle nitel görüşmeler yapılarak siber zorbalık değişkeni daha ayrıntılı incelenebilir.

Kaynakça

- Abaido, G. M. (2020). Cyberbullying on social media platforms among university students in the United Arab Emirates, *International Journal of Adolescence and Youth*, 25 (1), 407-420, DOI: 10.1080/02673843.2019.1669059
- Aboujaoude, E. (2010). Problematic Internet use: An overview. *World Psychiatry*, 9(2), 85-90.
- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemlili internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3 (1), 27-43
- Armağan, A. (2013). Gençlerin sanal alanı kullanım tercihleri ve kendilerini sunum taktikleri: Bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (27), 78-92.
- Ateş, B. & Sağar, M. E. (2021). Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerilerinin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. 7(1), 87- 102.
- Bağatarhan, T. & Siyez, D. M. (2017). Ergenlik döneminde internet bağımlılığını önleme programları: Sistematiik gözden geçirme. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4(2), 243-265.
- Baştürk Akca, E., Sayımer, İ. & Ergül, S. (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 5 (10), 71-86.
- Beran, T. & Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing*, 1, 15-33.
- Bozkurt, H. Şahin, S. & Zoroğlu, S. (2016). İnternet bağımlılığı: Güncel bir gözden geçirme. *Journal Of Contemporary Medicine*, 6(3), 235-247.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575.
- Çapan, B., Bakioğlu, F. & Kırteke, S. (2020).Siber Zorbalık Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Psikometrik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21,39-47.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive - behavioral model of pathological Internet use (PIU). *Computers in Human Behavior*, 17(2),187-195.
- Demir, Ö., & Seferoğlu, S . (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylıklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 1-26.
- Dempsey, A. G., Sulkowski, M.L., Nichols, R. & Storch, E. A. (2009). Differences between peer victimization in cyber and physical settings and associated psychosocial adjustment in early adolescence. *Psychol Sch.*, 46(10), 962-972.
- Deniz, L. & Tutgun-Ünal, A. (2019). Sosyal medya çağında kuşakların sosyal medya kullanımı ve değerlerine yönelik bir dizi ölçek geliştirme çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1025-1057. DOI: 10.26466/opus.557240.
- Dilmaç, B. (2009). Sanal zorbalığı yordayan psikolojik ihtiyaçlar: Lisans öğrencileri için bir ön çalışma. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1291-1325.
- Dinç, E. S. (2020). Sosyal medya ortamlarında siber zorbalık: Lise öğrencilerinin siber zorbalık deneyimlerinin incelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 4 (1), 24-39.
- Eroğlu, Y. (2014). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyeti yordayan risk etmenlerini belirlemeye yönelik bütüncül bir model önerisi*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Eroğlu, Y. & Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5/3, 118-129. <http://dx.doi.org/10.19126/suje.56594>

Fredstrom, B. K., Adams, R. E. & Gilman, R. (2011). Electronic and school-based victimization: Unique contexts for adjustment difficulties during adolescence. *J Youth Adolescent*, 40(4), 405–415.

Greenfield, D. N. (1999). The nature of Internet addiction: Psychological factors in compulsive internet use. Paper presentation at the 1999 American Psychological Association Convention, Boston, MA.

Griffiths, M. D. (2015). Problematic technology use during adolescence: Why don't teenagers seek treatment? *Education and Health*, 33(1), 6-9.

Griffiths M.D. (2000). Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8, 413-418.

Garaigordobil, M. (2017). Psychometric properties of the cyberbullying test, a screening instrument to measure cybervictimization, cyberaggression, and cyberobservation. *J Interpers Violence*, 32(23), 3556-3576.

Haase, A. Q. & Young, A. L. (2010). Uses and gratifications of social media: A comparison of Facebook and instant messaging. *Bulletin of Science Technology Society*, 30 (5), 350-361.

Hahn, A., & Jerusalem, M. (2001). Internetsucht: Reliabilität und validität in der online-Forschung. Online: http://psilab.educat.huberlin.de/ssi/publikationen/internetsucht_onlineforschung_2001b.pdf

Hall, A.S. & Parsons, J. (2001) Internet addictions: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23,312-327.

Hinduja, S. & Patchin J. W. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29, 129-156.

Hinduja, S., & Patchin, W. J. (2014). Cyberbullying: Identification, prevention, & response, cyberbullying research center. <http://cyberbullying.org/Cyberbullying-IdentificationPrevention-Response.pdf>

Holden, C. (2001). 'Behavioral' addictions: Do they exist? *Science*, 294(5544), 980-982.

Jung, Y. E., Leventhal, B., Kim, Y. S., Park, T. W., Lee, S.H., Lee, M., Park, S. H., Yang, J.C., Chung, Y.C., Chung, S. K. & Park, J. (2014). Cyberbullying, problematic internet use, and psychopathologic symptoms among Korean youth. *Yonsei Med J*, 55(3), 826-830.

Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: FÜ. SBE.

Kang, M. & Schuett, M. A. (2013). Determinants of sharing travel experiences in social media. *Journal Of Travel & Tourism Marketing*, 30, 93–107.

Kim, K., Ryu, E., Chon, M.Y, Yeun, E. J. , Choi, S.Y., Seo, J.S. & Nam, B.W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies* 43, 185-192.

Korkeila, J., Kaarlas, S., Jaaskelainen, M., Vahlberg, T. & Taiminen, T. (2010) Attached to the web—harmful use of the Internet and its correlates. *Eur. Psychiatry* 25(4), 236–241.

Kowalski, R. M., Limber, P., & Agatston, P.W. (2008). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*: Molden, MA: Blackwell Publishing.

Lee, S. & Shin, C. (2004). The effect of the service quality of public sports facilities on service loyalty. *Journal of KAHPERD*, 43(1), 425-433.

Lei, L. & Yang, Y.(2007). Ergen Patolojik İnternet Kullanım Ölçeği'nin geliştirilmesi ve doğrulanması. *Acta Psychologica Sinica*, 39 (4), 688-696.

Li, Q. (2007). Bullying in the new playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation. *Australasian Journal of Educational Technology*, 23(4), 435-454.

López-Vizcaíno, M. F., Nóvoa, F. J., Carneiro, V. & Cacheda, F. (2021). Early detection of cyberbullying on social media networks. *Future Generation Computer Systems*, 118, 219–229. www.elsevier.com/locate/fgcs

Mangold, W. G. & Faulds, D. J. (2009). Social Media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business Horizons*, 52, 357-365.

Mesch, G. S. (2009). Parental mediation, online activities, and cyberbullying. *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 387-393.

Metli, G. & Şirin, T. (2019). Ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve insani değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(77), 179-200.

Olweus, D. (2012). Invited expert discussion paper Cyberbullying: An overrated phenomenon? *European Journal Of Developmental Psychology*, 1 -19. <https://www.researchgate.net/publication/254222937>

Patchin, J. W. & Hinduja, S. (2010). Cyberbullying and Self-Esteem. *Journal of School Health*, 80 (12), 614-621. <https://www.researchgate.net/publication/284484160>.

Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A. & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227–238.

Petersen, K.U., Weymann, N., Schelb Y., Thiel, R. & Thomasius, R. (2009). Pathological internet use - epidemiology, diagnostics, co-occurring disorders and treatment. *Fortschr Neurol Psychiatr.* 77(5), 263–271. doi:10.1055/s-0028-1109361.

Semerci, A. (2017). Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1285-1300.

Şahin, C. & Korkmaz, Ö. (2011). İnternet bağımlılığı ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 101-115.

Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. & Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among Turkish students from different school Types. *CyberPsychology & Behavior* 11(6), 643-648.

TÜİK (2021). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) sitesinden 26.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

Tuncer, M. ve Dikmen, M. (2016). Sosyal ağlarda bekleyen yeni tehlike: Siber zorbalık. 4. International Instructional Technologies and Teacher Education Symposium, 94-104.

Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemleri internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ünver, H. & Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemleri internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (2), 117-140.

Whittaker, E. & Kowalski, R. M. (2015). Cyberbullying via social media. *Journal of School Violence*, 14, 11–29.

Widyanto, L. & Griffiths, M. (2007). Internet addiction: Does it really exist? (revisited). In J. Gackenbach (Ed.), *Psychology and the Internet: Intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications* (2nd ed.). (pp. 141-163). San Diego, CA: Academic Press.

Wigderson, S. & Lynch, M. (2013). Cyber- and traditional peer victimization: Unique relationships with adolescent well-being. *Psychol Violence*, 3(4), 297–309.

Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Does online harassment constitute bullying? An exploration of online harassment by known peers and online-only contacts. *Journal of Adolescent Health*, 41, 51-58.

Vandebosch, H. & Van Cleemput, K. (2010). Cyberbullying among youngsters: profiles of bullies and victims. *New Media Society*, 11(8): 1349–1371. Doi: 10.1177/1461444809341263.

Yaman, E. & Peker, A. (2012). Ergenlerin Siber zorbalık ve siber mağduriyete ilişkin algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3),819 -833.

Yao, M., Chelms, C. & Zois, D. S. (2019). Cyberbullying ends here: Towards robust detection of cyberbullying in social media. <https://doi.org/10.1145/3308558.3313462>.

Ybarra, M. L. & Kimberly, J. M. (2004). Youth engaging in online harassment, internet use and personal characteristics. *Association for Professionals in Social Services Journal for Adolescents*, 27(3), 319-336.

Ybarra, M. & Mitchell, K. J. (2004). Youth engage in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27 (3), 319-336.

Young, K.S. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize Internet addiction and A Winning Strategy for Recovery*. New York, NY: John Wiley and Sons, Inc.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.

Young, K.S. (1999). Internet addiction: Evaluation and treatment. *Student Brit Med J*, 7, 351–352.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Internet is an indispensable part of today's life. It is noteworthy that the internet, which provides convenience in many subjects and is widely used from small to large, is used intensively by adolescents and young people. Although the widespread use of the internet has positive aspects, it can be said that it has some negative situations such as internet addiction. Internet addiction, which is among the behavioral addictions, is a condition that accompanies personal and social problems caused by unconscious internet use (Holden, 2001).

It is noteworthy that the use of social media has increased with the increase in internet use among young adults (Lei & Yang, 2007). Although the spread of social media and developments in information and communication technologies offer some opportunities to young people, they also bring some risks. The most important of these risks is cyber bullying incidents that occur by students in order to harm each other without their purpose (Baştürk Akca, Sayımer, & Ergül, 2015). Cyber or electronic bullying is generally defined as bullying carried out through electronic means such as mobile phones, tablets or the internet. In order for an act to be considered as cyberbullying, the person must deliberately aim to harm the other person, must show continuity, and there must be a physical and psychological power inequality between the bully and the bully (Hinduja & Patchin, 2014).

The aim of the research is to examine the social media usage purposes of students according to their cyberbullying and exposure to cyberbullying. At the same time, it is aimed to examine students' internet addiction and social media usage scores in terms of being exposed to cyberbullying and cyberbullying variables.

Method:

Within the scope of the study, firstly, the findings about the internet usage purposes of university students were presented. Then, the scores they got from the Internet Addiction Scale and Social Media Usage Scale subscales were examined in terms of exposure to cyberbullying and cyberbullying variables. Using the easily accessible sampling method, which is one of the random sampling methods, 302 students studying in different departments at Hatay Mustafa Kemal University (n=193) and Çukurova University (n=109) Education Faculty were reached.

Results:

Firstly, the Mann Whitney U test was used to examine whether the scores of the variable of being exposed to cyberbullying showed a significant difference according to the purposes of social media use. A significant difference was determined between the scores of being exposed to cyberbullying of students who use social media for the purpose of "sharing content". When the mean rank is taken into account, it is seen that the average score of exposure to cyberbullying of individuals who use social media to share content is higher than the scores of students who do not use it. Meanwhile there is no significant difference between cyberbullying and other purposes stated as "starting communication", "following the agenda", "meeting new people", "leisure time", "playing games", "listening to music", "entertainment", "exchange of ideas" and "information exchange/doing research".

In the study, whether the scores of the cyberbullying variable show a significant difference according to the purposes of using social media was examined using the Mann Whitney U test. Social media includes "starting communication", "following the agenda", "meeting new people", "leisure time", "playing games", "listening to music", "entertainment", "exchange of ideas", "sharing content" and "exchange of information/research".

The scores of the social media usage scale and internet addiction scale were examined using the t-test in terms of being exposed to cyberbullying and not being exposed to cyberbullying. Internet addiction scores of students do not show a significant difference according to the status of being exposed to cyberbullying or not. On the other hand, students' social media use scores differ significantly according to their exposure to cyberbullying or not. Social media usage averages of students exposed to cyberbullying are higher than students not exposed to cyberbullying.

Discussion and Conclusion:

The first of the research findings is that the scores of being exposed to cyberbullying of students who use social media for the purpose of "sharing content" are significant. The second research finding is that there is no significant difference between social media usage purposes and cyberbullying. Accordingly, the purpose of using social media does not make a difference according to the cyberbullying variable. These findings are supported by the literature.

Another finding of the research is that the average of social media usage of students who are exposed to cyberbullying is higher than students who are not exposed to cyberbullying. In a study on this subject, it was found that 24% of students using social media were involved in cyberbullying. It can be said that when young people use social media applications, they are more exposed to cyberbullying in order not to lose followers or because they do not feel safe outside of social media.

Another research finding is that there is no significant difference in internet addiction scores according to being exposed to cyberbullying or not. There is a significant difference in internet scores according to cyberbullying status. It was found that the internet addiction average score of students who engage in cyberbullying is higher than that of students who do not engage in cyberbullying.

Young people with internet addiction may feel more comfortable taking risks and bullying on the Internet. At the same time, it can be said that internet addiction levels are higher because young people who engage in cyberbullying use the internet more frequently. As a result of the research, social media usage scores do not differ significantly according to cyberbullying or not.

Considering that cyberbullying is mostly done through internet applications, it may be beneficial to train young adults on conscious internet use. Considering that young people using social media are exposed to cyberbullying, psychoeducational studies on social media use and cyberbullying can be conducted. It appears that cyberbullying is often an extension of real-world bullying, and that some young people, such as bully-victims, are particularly at risk.